

Tallinna vanalinna kaitsekorra töörühma koosolek nr 7

Osalejad: Kaarel Truu, Triin Talk, Elo Sova, Henry Kuningas, Anneli Randla, Olari Kärmas, Boris Dubovik, Urve Arukaevu

Juurde kutsutud: Kaire Toomig, Maria Silla

12.05.2022 Kell 13.00 – 15.00 Zoomis

1. Mälestised muinsuskaitsealal.

Kaire Tooming tutvustas enda uusi tööülesandeid Muinsuskaitseametis: need hõlmavad kaitsekorraldust, mälestiste nimekirjade korrastamist ja ka muinsuskaitsealade kaitsekordade väljatöötamist. Mh on küsimus, kas Tallinna muinsuskaitsealal on põhjendatud kõikide mälestiste nimekirjas hoidmine, kui ka muinsuskaitseala annab kõik võimalused neid uurida ja kaitsta. Mis on muinsuskaitsealal mälestise ja A-kategooria hoone erinevus? Pilt võiks olla ühtne.

T. Talk: seni oleme teinud otsuseid, et mälestiseks olemine tuleks lõpetada, kui kaitse all on ainult fassaad ja tegelikkuses on terve hoone väärtuslik. Samuti oleme teinud mõned topeltkaitse lõpetamise jms korrastamissetepanekud, aga muude mälestiste eraldi kaitse all olemist ei ole käsitletud. Eraldi kaitse all oleva portaali Dunkri 9 otsustasime nt kaitse alla jätta, kuna tegu on eainsa originaaldetailiga ja see võiks jääda mälestisena esile tõstetuks.

B. Dubovik: muinsuskaitsealal on maju, mis on kordades väärtuslikumad kui mõned mälestised, neis on avastatud maalinguid, keskaegseid raidportaale jne. Aga peamine erinevus on selles, et kas rikkumise korral on võimalik võtta rikkuja kriminaalvastutusele. Mälestise puhul see võimalus on, muinsuskaitseala hoonete puhul mitte.

H. Kuningas: mälestise staatusel on ka oma sümbolväärtus, need on pärandi hierarhia tipus. See on tähistus, et see on erandlikult väärtuslik võrreldes teiste hoonetega. Nt Pikk 45 väärilis mälestise staatust, selliseid on teisigi.

K. Truu: Muinsuskaitseaduses on mälestis ja muinsuskaitseala hoone üldiselt võrdsustatud, aga karistusseadustik räägib tõesti ainult kultuurimälestise vastu suunatud rünnakust.

Väljavõte karistusseadustikust: § 204. Kultuurimälestise, arhivaali, museaali ja muuseumikogu rikkumine ja hävitamine

(1) Kultuurimälestise, arhivaali, museaali või muuseumikogu rikkumise või hävitamise eest, kui sellega on tekitatud oluline kahju, – karistatakse ühe- kuni viieaastase vangistusega.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.

§ 205. Kultuurimälestise, arhivaali, museaali ja muuseumikogu rikkumine ning hävitamine ettevaatamatusest

(1) Kultuurimälestise, arhivaali, museaali või muuseumikogu rikkumise või hävitamise eest ettevaatamatusest üldohtlikul viisil või kui sellega on tekitatud suur kahju – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.

Otsustati: Teeme ettepaneku lisada karistusseadustiku kultuurimälestise rikkumist ja hävitamist käsitlevatesse paragrahvidesse (§ 204 ja 205) juurde muinsuskaitsealal paiknev kultuuriväärtuslik hoone (st A- ja B-kaitsekategooria hooned).

Juhul, kui kõikide muinsuskaitsealade A- ja B-kaitsekategooria hoonete puhul seda võimalikuks ei peeta, siis vähemalt maailmapärandi objekt (Tallinna vanalinna) puhul tuleb kindlasti mälestistega võrdsustada, kuna tegu on ülemaailmselt tähtsa pärandiga, kus paiknevad kultuuriväärtuslikud hooned on vähemalt samaväärsed riiklike mälestistega.

Seda, kas mälestiste hulka muinsuskaitsealal on võimalik vähendada või peaks neid Tallinna vanalinna alal hoopis lisama, arutame peale karistusseadustiku muutmise võimaluse selgumist. Palume Kaire Toomingal teemat uurida ja töörühmale teada anda.

2. Muinsuskaitseala kasutus ja mitmekesisuse hoidmine.

Praeguses põhimääruses on seatud eesmärgid:

-muinsuskaitsealale ja sellel paiknevatele ehitistele kahjulike ja sobimatute kasutusviiside väljatõrjumine;

-ajaloolises linnatuumikus elamisvõimaluste maksimaalne säilitamine.

Kuidas on neid seni rakendatud, kas ja kuidas peaksime mitmekesisuse hoidmist edaspidi kaitsekorraga reguleerima?

B. Dubovik: Elamispiinda on vanalinna võrreldes 1990ndatega juurde tulnud, eriti pööningute väljaehitamise kaudu.

H. Kuningas: Eesmärgiks (põhimõtteks) võiks olla hoida ja suurendada püsielanikkonda. Nt olukordades, kus soovitakse rajada uut ööklubi ja naabrid on vastu, saaks siis kaaluda, kas selline uus funktsioon selles kohas toetab püsielanikkonna säilimist või mitte. Kaalumisvõimalus on kasutusloa väljastamise etapis.

T. Talk: Seda teemat arutatakse laiemalt veel ka Tallinna vanalinna taaselustamisega tegeleval linnafoorumil (14-15 juuni), sealt saadud sisendi järgi peame ka veel teemat täpsustama.

Otsustati: rõhutada kaitsekorras põhimõttena püsielanikkonna säilitamise ja suurendamise vajadust.

3. Kaitsekorra eelnõu ja taashoonestamine.

Taashoonestamise näitena arutati Harju tänava küsimust. Eelnõu praegusel kujul annab võimaluse selle hoonestamist mitte lubada, juhul kui väärtustada Harju tn haljasala ning tekkinud Niguliste kiriku vaadet. A. Randla tõi välja, et kui väärtustame mõningaid sõjajärgseid maju, nt Kirjanike maja kui A-kategooria hoonet, on samamoodi võimalik kaitsta sõjajärgset haljasala ja vaadet kui uut väärtust.

T. Talk: Teema kerkib kindlasti uuesti väärtuslike haljasalade määramisel. Tuleb arvestada, et linn on suhteliselt hiljuti kulutanud palju ressursi haljasala loomisele ning hoonestamist sooviva eraomanikuga kohtuskäimisele – lähiperspektiivis (10-15 aastat) ei ole Harju tn haljasala hoonestamine ilmselt juba seetõttu aktuaalne.

Eelnõu mustandit vaadati ja arutati kuni punktini 7, koosolekul tehtud olulisemad lisandused on näidatud kollasel taustal.

Koosolekul lahtiseks jäänud sõnastused on märgitud sinisega. Palume sulgudes märgitud töörühma liikmel pakkuda järgmiseks korraks oma sõnastus (googledocis või e-mailiga Triin Talgile).

I osa

Muinsuskaitseala nimetus ja piir

1. Tallinna vanalinna muinsuskaitseala (edaspidi *muinsuskaitseala*) hõlmab Tallinna ajaloolise linnatuumiku (linnamüüri ümbritsetud ala ja selle laiendused) ja seda ümbritsevast kindlustusvööndist koos hoonestatud kvartalitega.

2. Muinsuskaitseala ja kaitsevööndi piirid, sealhulgas muinsuskaitsealale avanevad olulised vaated, on esitatud kaitsekorra lisa 1.

II osa

Muinsuskaitseala kaitse eesmärk, väärtused ja nende hoidmise põhimõtted

3. Muinsuskaitseala kaitse eesmärk on Tallinna vanalinnale iseloomulike ajastu- ja kohatunnetust loovate väärtuste säilitamine ja esiletoomine, vanalinna säästev areng ja mitmekesine kasutus.

4. Muinsuskaitseala kaitse ja säilimise korraldusele kohaldatakse muinsuskaitseadust koos käesolevas kaitsekorras sätestatuga.

5. Muinsuskaitseala kaitse eesmärgiga seotud väärtused on:

1) mitmekesine elu- ja kultuurikeskkond, milles on võimalik tunnetada linna ajalugu selle erinevate kihistuste kaudu;

2) läbi ajastute kujunenud ja säilinud maastikuline ja linnaehituslik tervik, sealhulgas linnakindlustused, haljastus, arheoloogiline kultuurikiht, tänavavõrk, krundi- ja hoonestusstruktuur, väljakud, hoovid ja läbikäigud, ajalooline hoonestus ja katusemaastik;

3) muinsuskaitsealale avanevad olulised vaated, muinsuskaitsealal avanevad sisevaated ja ajalooliste ehitiste vaadeldavus.

6. Läbi ajastute kujunenud ja säilinud maastikulise ja linnaehitusliku terviku väärtuslikumad kihistused on:

1) looduslikult reljeefne maastik, sh Toompea kõrgendik ja all-linna klindias tang;

2) rikkalik arheoloogiline kultuurikiht, sh kesk- ja varauusaegsete ehitiste osad, mis on säilinud maa all või uuemate hoonete keldrites, matmispaigad...; (Ragnar Nurk)

3) linnakindlustused, sealhulgas Toompea linnused, linnamüür koos tornide, väravate ja läbikäikudega, muldkindlustused ja nende maa all säilinud osad; (Ragnar Nurk)

4) kesk- ja uusaegne tänavavõrk, kinnistustruktuur ja hoonestustavad, sh hoonestuse mastaap ja paiknemine, hoovid, väljakud, trepistikud ja tänavatevahelised läbikäigud;

5) kesk- ja uusaegne hoonestus, sh selle restaureerimiskihistused, ja hilisem vanalinna sobituv või kultuuriväärtuslik arhitektuur;

6) hoonestuse arhitektuuritraditsioonid, sh ajaloolised ehitus- ja viimistlusmaterjalid ning arhitektuursed detailid;

7) kultuuriväärtuslikud interjöörid ja nende osad;

8) linnaruumi kujundavad elemendid, sealhulgas piirdemüürid, monumendid, väikevormid, sillutised, tänavalaternad jms;

9) kõrghaljastus tänavaruumis, haljastatud hoovid, ajaloolised puiesteed ja pargid, sh kindlustusvööndisse alates 19. sajandist rajatud pargid ja glassiipuiesteed;

10) II maailmasõjaks välja kujunenud kinnistud (maaüksused), mis on säilinud tänapäevani muutmata või vähesel määral muutunud piiridega.

7. Muinsuskaitseala väärtuste hoidmise põhimõtted on:

1) muinsuskaitseala väärtuseid säilitatakse ja uuendused sobitatakse kokku kultuuriväärtusliku keskkonnaga;

- 2) linnaehituslikku tervikut ja selle osasid säilitatakse ja arendatakse säästvalt, toetades muinsuskaitseala eesmäärke, parandades elukeskkonna kvaliteeti ja soodustades püsielanikkonna säilimist ja suurenemist;
- 3) muinsuskaitseala mitmekesist kasutust säilitatakse, avalikus kasutuses olevate hoonete ja kinnistute avalikku kasutust jätkatakse;
- 5) ehituslike muudatustega suurendatakse ligipääsetavust viisil, mis ei kahjusta muinsuskaitseala ega seal asuvate hoonete kultuuriväärtust;
- 6) mulla- ja kaevetööde tegemisel lähtutakse arheoloogiapärandi kaitseks minimaalse sekkumise põhimõttest; väärtuslike ajalooliste ehituskonstruksioonide puhul (sh uuemate hoonete keldrites) tuleb eelistada nende konserveerimist ja eksponeerimist katmisele ja markeerimisele; (Ragnar Nurk)
- 7) kultuuriväärtuslikke hooneid (A- ja B-kaitsekategooria) säilitatakse; hoone konserveerimisel, restaureerimisel, ehitamisel ja ilme muutmisel säilitatakse selle arhitektuurilaad, ehitus- ja viimistlusmaterjalid ning arhitektuuridetailid;
- 8) uue ehitise püstitamisel ja suuremahulise juurdeehitise ehitamisel eelistatakse keskkonda sulanduvat tänapäevast lahendust, eesmärgiga rikastada mitmekihulist ajaloolist linnaruumi kvaliteetse kontekstuaalse arhitektuuriga (Olari Kärmas)
- 9) uue ehitise kavandamiseks tuleb üldjuhul korraldada arhitektuurivõistlus;
- 10) kinnistu piiride muutmise üle otsustamisel lähtutakse kinnistu ajaloolisest väärtusest muinsuskaitseala kontekstis, sealhulgas kinnistu ja selle hoonestusstruktuuri järjepidevusest;
- 11) avalikus ruumis säilitatakse ja võimalusel taastatakse ajalooline linnaehituslik struktuur ja ajastuomased linnakujunduse elemendid ning luuakse jalakäijasõbralik ruum, vähendada autoliiklust; (Olari Kärmas)
- 12) säilitatakse väärtuslikud haljasalad ja haljastus, sealhulgas puiesteed ja haljastatud õuemaa; võimaluse korral taastatakse alleede ja puuridade hävinud osad;
- 13) säilitatakse vaated piki muinsuskaitseala tänavaid ning ajaloolistele ehitistele, võimaluse korral vaateid taastatakse;
- 14) linnatuumikus ja kindlustusvööndi hoonestatud kvartalites on soovitatav II maailmasõja eelse hoonestusstruktuuri taastamine, välja arvatud juhul, kui see kahjustaks olulisi vaateid või väärtuslikke haljasalaid või kus II maailmasõja järgsed ehitised on loonud uue ruumstruktuuri (Henry Kuningas)
- 15) kindlustusvöönd ühendatakse ruumiliseks tervikuks: väärtuslikud haljasalad seotakse ühtseks rohevööndiks, mis seob linnatuumikut ümbritsevate asumitega. Võimalusel vähendatakse selles sõiduteede ja maapealsete parklatega kaetud ala;
- 16) kindlustusvööndis väljaspool hoonestatud kvartaleid üldjuhul uut hoonestust ja juurdeehitisi ei rajata.